

DIFFERENSIAL YONDASHUV ASOSIDA DARS TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Islomqulov Avazbek G‘ulomovich

Annotatsiya: *Ushbu Maqolada differensial yondashuv mohiyati, uning ta’lim jarayonidagi roli hamda darsni tashkil etishda ochiladigan pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Har bir o‘quvchining individual imkoniyatlari, qiziqishlari va rivojlanish sur’atlarini inobatga olgan holda darsni loyihalash zarurati asoslab beriladi. Shuningdek, differensial yondashuvning zamonaviy o‘qituvchilik amaliyotidagi o‘rni, metodik yondashuvlar va amaliy tavsiyalar keltiriladi.*

Kalit so‘zlar: *differensial yondashuv, individual yondashuv, ta’lim jarayoni, metodika, o‘quvchi faolligi, moslashtirilgan dars, pedagogik strategiya.*

Zamonaviy ta’lim o‘z oldiga har bir o‘quvchining shaxsiy salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqarishni maqsad qilmoqda. Shu sababli, o‘qituvchi o‘z faoliyatida umumiy yondashuvdan voz kechib, shaxsga yo‘naltirilgan, individual farqlarni inobatga oladigan uslublarga tayanishi zarur. Bu borada differensial yondashuv eng samarali strategiyalardan biri hisoblanadi. Har bir o‘quvchi o‘zining bilim olish tezligi, qiziqishi, psixologik holati va tayyorgarlik darajasiga ega. Ta’lim jarayonida bu omillarni e’tiborga olmaslik nafaqat o‘quvchining passivlashuviga olib keladi, balki uning bilim olish jarayonida uzilishlar yuzaga kelishiga ham sabab bo‘ladi.

1. Differensial yondashuvning mohiyati va zarurati.

Differensial yondashuv bu — o‘quvchilarning individual imkoniyatlari, qobiliyatlari, tayyorgarlik darajalari va ehtiyojlarini inobatga olib, o‘qitish jarayonini shaxsga moslashtirishdir. Bunday yondashuvda o‘qituvchi yagona metod emas, balki turli darajadagi topshiriqlar, turlicha uslub va vositalardan foydalanadi. Bu, o‘z navbatida, o‘quvchilarda faollik, mustaqil fikrlash, mas’uliyat hissining ortishiga xizmat qiladi.

2. Differensial yondashuv asosida darsni loyihalash tamoyillari

Darsni differensial yondashuv asosida tashkil etishda quyidagi tamoyillar muhim o‘rin tutadi:

- O‘quvchilarning individual rivojlanish darajasini aniqlash
- Turli darajadagi topshiriqlar va resurslar tayyorlash
- Faollikka undovchi savollar va topshiriqlardan foydalanish
- O‘quvchilarni kichik guruhlarda ishlashga yo‘naltirish
- Har bir o‘quvchi uchun mustaqil o‘sish yo‘lini belgilash

Bu tamoyillar asosida tuzilgan dars rejalari o‘quvchini dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi, bunda u o‘ziga mos darajadagi topshiriqlar orqali muvaffaqiyat hissini tuyadi.

3. Amaliy metodlar va vositalar

Differensial yondashuvni amaliyotga joriy etishda quyidagi usullar samarali:

- Matritsali topshiriqlar: bir mavzu yuzasidan oson, o‘rta va murakkab darajadagi savollarni berish
- Rangli kartochkalar metodi: har xil rangdagi topshiriqlar o‘quvchilar darajasiga qarab ajratiladi
- Stansiyalar usuli: sinf bir nechta ish stansiyalariga bo‘linadi, har bir stansiyada turli darajadagi mashg‘ulotlar bajariladi
- Portfolio: har bir o‘quvchi o‘z ishlarini yig‘adi va rivojlanish jarayonini ko‘rsatadi
- Yordamli savollar: bilim darajasi past o‘quvchilarga ko‘proq vizual va yengillashtirilgan materiallar taqdim etiladi

Bu yondashuvlar o‘quvchiga faqat bilimi uchun emas, balki o‘z ustida ishlagan mehnati uchun ham baho olish imkonini beradi.

4. Pedagogik imkoniyatlar va ijobiy natijalar

Differensial yondashuv asosida tashkil etilgan dars o‘quvchilarning faolligini oshiradi, o‘z-o‘zini boshqarish ko‘nikmasini shakllantiradi, mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishga undaydi. Bundan tashqari, sinfdagi bilim darajasi farqliligiga qaramasdan, har bir o‘quvchi o‘z joyini topadi, o‘z salohiyatini namoyon eta oladi. O‘qituvchi esa bu orqali individual yondashuvni kuchaytirib, sinfdagi ijtimoiy va psixologik muvozanatni saqlaydi.

XULOSA:

Differensial yondashuv zamonaviy pedagogik texnologiyalar ichida eng dolzarblaridan biri bo‘lib, u ta‘limni shaxsga yo‘naltirish, har bir o‘quvchini qamrab olish, bilim olishga bo‘lgan motivatsiyani oshirishga xizmat qiladi. O‘qituvchidan bu yondashuv yuqori darajadagi kuzatuvchanlik, moslashuvchanlik va innovatsion metodlardan foydalanishni talab qiladi. Agar darslar ana shu asosda tashkil etilsa, o‘quvchining o‘rganishga bo‘lgan ishtiyoqi, o‘z-o‘zini rivojlantirishga bo‘lgan ichki ehtiyoji ortadi va bu butun ta‘lim jarayonining sifatini oshiradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Taxonomy of Educational Objectives, Handbook 1: Cognitive Domain 2nd edition Edition, Benjamin S. Bloom
2. Zunnunov A. Hotamov N. Adabiyot o'qitish metodikasi. T., 1992
3. Dolimov S. Ubaydullayev H. Adabiyot o'qitish metodikasi. T., 1967
4. Yo'ldoshev Q. Adabiyot o'qitishning ilmiy-nazariy asoslari. T., 1996